

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE EN INDUSTRIE, BUITENLANDSE ZAKEN, DIGITALISERING EN FACILITAIR MANAGEMENT
DE VLAAMSE MINISTER VAN MOBILITEIT, OPENBARE WERKEN, HAVENS EN SPORT

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Europese havenstrategie

Samenvatting:

In deze mededeling wordt een stand van zaken gegeven met betrekking tot de opmaak van de Europese havenstrategie.

1. Inleiding

Op 17 januari 2024 heeft het Europees Parlement een resolutie aangenomen over de ontwikkeling van een alomvattende Europese havenstrategie. Deze resolutie benadrukt het belang van maritieme veiligheid en de noodzaak van schone en moderne scheepvaart.

De voorzitter van de Europese Commissie gaf in haar mission letter d.d. 1 december 2024 opdracht aan Europees commissaris voor duurzaam transport en toerisme, Apostolos Tzitzikostas, om, in samenwerking met de andere relevante commissarissen, een alomvattende havenstrategie op te maken waarbij alle belangrijke havenvraagstukken worden bekeken. De oproep vormt ook een uitvoeringselement binnen de Clean Industrial Deal, waarbij havens een cruciale rol spelen als knooppunten voor energie, de circulaire economie en de koolstofarme industrie. Deze strategie moet zich met vervolgens richten op veiligheid en concurrentievermogen, voortbouwend op het werk van de European Port Alliance.

2. Stand van zaken

De werkzaamheden voor de opmaak van deze alomvattende havenstrategie zijn ondertussen opgestart bij Directoraat-Generaal MOVE. Op het European Ports Forum, een expertgroep onder voorzitterschap van DG MOVE, werd in februari 2025 aangekondigd dat het de bedoeling is de strategie nog in 2025 te publiceren. Er was ook aangekondigd door DG MOVE dat een openbare raadpleging (OPC) in verband met de Europese Havenstrategie zou worden opgestart in het tweede kwartaal van 2025. Dat is ondertussen gebeurd. De deadline is 28 juli.

In de beleidsnota Mobiliteit en Openbare Werken 2024 - 2029 is de ambitie uitgesproken om meer proactief te wegen op het Europees beleid. Vanuit die meer proactieve benadering zijn reeds een aantal stappen ondernomen, meer bepaald:

- een toelichting op ambtelijk niveau van de Vlaamse havenstrategie (op hoofdlijnen) bij DG MOVE,
- een tijdelijke detachering van een expert vanuit het departement Mobiliteit en Openbare werken naar het team Europese havenstrategie bij DG MOVE,
- de oprichting van een werkgroep Europese havenstrategie binnen het kader van de Vlaamse havenstrategie,
- de opstart van een werkgroep Europese havenstrategie op het intra-Belgisch overlegplatform BE4MOVE dat de vier administraties (regionaal en federaal), bevoegd voor mobiliteit en vervoer, samenbrengt met als doel de coördinatie van Belgische standpunten te versterken voordat deze op Europees niveau worden verdedigd.

3. Voorbereiding standpunten

We verwelkomen het initiatief voor de opmaak van een Europese havenstrategie en zien de Europese havenstrategie als een opportuniteit om de implementatie van het Vlaamse havenbeleid te versnellen en de centrale positie van onze havens in de EU te versterken.

Het Vlaamse havenbeleid werd de afgelopen jaren uitgewerkt in de Vlaamse havenstrategie. Deze werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering in december 2021. De strategie is opgemaakt met een horizon van 10 jaar en richt zich op drie hoofddoelstellingen:

- De concurrentiepositie van de havens versterken.
- Duurzame groei en ontwikkeling door publieke en private investeringen te realiseren.
- De toegevoegde waarde verhogen.

Om die doelstellingen te bereiken, wordt ingezet op drie speerpunten:

- De havens als maritiem-logistieke industriële clusters behouden en versterken.
- Modal shift verder ontplooiën: meer gebruik van spoor en binnenvaart voor logistieke stromen van en naar de havens.

Duurzame transitie realiseren

Sinds de goedkeuring van deze strategie zijn er onmiskenbaar nieuwe ontwikkelingen geweest met een impact op de Vlaamse havens. Zo is er bijvoorbeeld de toenemende geopolitieke instabiliteit en daarmee samenhangende vragen inzake veiligheid en energiebevoorrading.

De doelstellingen, speerpunten en hefboomen van de Vlaamse havenstrategie zijn echter nog steeds actueel en vormen een degelijk, alomvattend kader voor beleidsdomein overschrijdende samenwerking rond en met havens en andere relevante stakeholders. Om die samenwerking te faciliteren, is een structuur opgezet waar zowel vertegenwoordigers van de verschillende betrokken beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid als experts van de havenbedrijven samenwerken rond strategische vraagstukken. Een concreet voorbeeld hiervan is de ambitie om gericht te kunnen wegen op de opmaak van de Europese havenstrategie.

De grote doelstellingen van het Vlaamse havenbeleid blijven het uitgangspunt voor een insteek voor de Europese havenstrategie, maar om nog meer gericht te kunnen wegen op de opmaak van de Europese havenstrategie worden een aantal elementen verder uitgediept. Het gaat dan meer bepaald over de uitdagingen voor de havens als energie- en infrastructuurhubs en industriële clusters, de aanpak van screening van buitenlandse investeringen en het verhogen van de veiligheid en weerbaarheid. Die elementen worden hierna verder toegelicht.

De Vlaamse havens als motor voor de Europese concurrentiekracht

We willen inzetten op een open strategische autonomie die is gebouwd op verschillende pijlers, enerzijds de eigen concurrentiekracht versterken, en anderzijds strategische overdreven afhankelijkheden verminderen. Diversificatie van waardeketens en het aangaan van internationale partnerschappen zijn hierin belangrijk. Havens kunnen daar een cruciale rol in spelen als ecosystemen/clusters die onze concurrentiekracht versterken, ons verbinden met de rest van de wereld en toelaten diverse aanvoerstromen en afzetmarkten te bereiken. -We kijken naar Europese

financieringsinstrumenten, die een hefboomfunctie kunnen hebben en de risico's kunnen verminderen, bijvoorbeeld contracts for difference op EU-niveau voor koolstofarme technologieën in de energie-intensieve industrie en financiering via de Europese Investeringsbank. Ook de rol van het innovatiefonds is cruciaal.

Veiligheid

Veiligheid is een belangrijk topic voor de Vlaamse havens, maar dit is ook een term die een brede lading dekt. Met name: weerbaarheid (bv. de veiligheid van nautische operaties, van de infrastructuur maar ook personeel e.a.), cyber security, digitalisering, ondermijning en anti-drugs trafficking, security of supply, militaire corridors en activiteiten, de beveiliging van de havens als strategische infrastructuur, de gezondheid en veiligheid van de havenarbeiders ...

Wij wensen het belang van samenwerking tussen de Europese havens en lidstaten op de thema's van veiligheid te benadrukken. Ook afstemming met reeds lopende initiatieven zoals de Economische Veiligheidsstrategie van de EU is hier cruciaal.

Energie

De havens spelen een sleutelrol in de energietransitie. Ze fungeren als energie- en infrastructuurhubs, essentieel voor de bevoorrading en productie van energie, en vormen industriële clusters die synergiën creëren tussen sectoren zoals energie, logistiek en transport. Om deze rol te versterken, is het belangrijk dat Europa investeert in grensoverschrijdende (energie)infrastructuur en transportmodi op elkaar afstemt, zoals spoor, binnenvaart en pijpleidingen. Een versterking zal de samenwerking tussen Europese havens op strategische aspecten als energie ten goede komen.

Complexe vergunningprocedures kunnen een rem vormen op investeringen. Daarom is er nood aan een robuust en transparant juridisch kader, afgestemd op de specifieke kenmerken van regionale clusters. Innovatie kan gestimuleerd worden via regelluwe zones, waar bijvoorbeeld tijdelijk aangepaste regelgeving geldt.

Havens zijn ook cruciaal voor de aanlanding, doorstroom en distributie van energiegroestoffen. Investerings in netcapaciteit en versoepeling van regelgeving zijn daarom belangrijk om de flexibiliteit en efficiëntie van energiedistributie te vergroten.

Betaalbare energieprijzen zijn essentieel voor de concurrentiekracht van havens als industriële clusters. Hoge prijzen beïnvloeden investeringsbeslissingen en vertragen decarbonisatieprojecten. Daarom zetten we in op het verlagen van energiekosten en het verkleinen van het prijsverschil tussen fossiele en alternatieve brandstoffen.

De vergroening van de transportsector (inclusief maritiem) en vergroening van onze industriële cluster brengen een nieuwe vraag aan alternatieve brandstoffen met zich mee. De havens vormen essentiële poorten voor de productie, import en export van alternatieve brandstoffen.

Bovenstaande kader zal als leidraad gebruikt worden door vertegenwoordigers van het Vlaamse Gewest bij het innemen van Vlaamse standpunten in het verdere traject voor de opmaak van de Europese havenstrategie.

Minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie en Industrie,
Buitenlandse Zaken, Digitalisering en Facilitair Management

Matthias Diependaele

De Vlaamse minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Havens en Sport

Annick DE RIDDER